

Ansvar, Social Orättvisa och samarbete; Pandemins välsignelse?

December och januari är Sydafrikas högsommar med deras motsvarighet till Sveriges industrisemester, där sydafrikaner från hela landet reser från inlandet ner till kusten för att tillbringa tid på stranden och i vindistrikten. Men detta år ser det annorlunda ut.

Förhastade beslut och brutala konsekvenser. President Cyril Ramaphosa har under veckorna som gått framfört flera tal till nationen, men framförallt ett var av speciell karaktär. I mellandagarna gick Presidenten ut med ett live streamat tal där han kungjorde att Sydafrika skulle gå in i lockdown level 3 med omedelbar verkan. Detta skedde på kvällen vid 21-tiden när folk var ute på barer och firade sin semester utan tanke på en ny lockdown, mig själv inräknat. Det blev kaos och panik när ryktet om de nya restriktionerna började sprida sig mellan gästerna. En av restriktionerna medförde nämligen att förbudet mot alkoholförsäljning återinträdde utan förvarning, samt nya riktlinjer för utgångsförbud som flyttades från 23:00 till 21:00. Detta medförde att folk ville dricka mer en sista gång och alla som tidigare hade förhållit sig till restriktionerna om social distansering, användning av munskydd och handhygien, helt plötsligt struntade i allt vad rekommendationer hette. Barerna ville göra sig en sista inkomst så de släppte in betydligt fler gäster än maxantalet och folk hängde över varandra i baren för att beställa samt köpa med sig flaskor att ta med sig hem efteråt. Det är knappt nödvändigt att säga att en konsekvens av förbudet är att den svarta marknaden återigen blomstrar, både för drogförsäljning och alkohol. Ca en till två veckor efter införandet av lockdown level 3 så ökade antalet covid positiva fall markant, som ytterligare en konsekvens av folkets totala panik och att man struntade i allt och alla – för att få njuta av sin egen frihet i två timmar till.

Bisarra straff och hot. Att inte åtlyda mask-kravet i offentliga miljöer är nu liktydigt med dryga böter eller fängelse i upp till sex månader. Mitt i semestertiderna och Sydafrikas högsommar togs även beslutet att alla stränder, havspooler och andra vattenanläggningar skulle stängas helt från besökare. Under denna tid har även det statliga energibolaget ESKOM höjt sina "load shedding" vilket innebär att de stänger av all elektricitet i delar av landet enligt ett schema. Så folk gick från att njuta av sin ledighet genom att svalka sig i havet under de heta dagstimmarna och sedan på ett ansvarsfullt sätt stötta restaurangverksamheter på kvällarna till att bli inlåsta i sina hem utan möjlighet till att kunna röra sig ute, samtidigt som en värmebölja sköljde in över Kapstaden. Dessutom stängde ESKOM av all el. Kontor stängde på nytt och de som har möjlighet till att arbeta hemifrån framtogs den möjligheten genom att wifi stängs av under strömavbrotten. Sjukhus drabbas av strömavbrotten då inte alla har fungerande eller tillräckligt underhållna elgeneratorer, vilket är en skrämmande tanke då så många är beroende av respiratorer och annan behandling. Att det sker planlagda strömavbrott har sin grund i korruption. En inflytelserik indisk familj sålde en stor procentandel av den producerade elen till utländska köpare under bordet, vilket lämnade Sydafrikas befolkning med otillräcklig elförsörjning. Kraftverken är för få och för dåligt underhållna för att kunna

Olivia Brinck, deltagare i Centerpartiets Internationella Akademi, Praktikant på Democratic Alliance i Sydafrika november 2020 – juni 2021.

förse befolkningen med den el som krävs. Därför behöver man spara på elförbrukningen och det gör ESKOM genom att systematiskt stänga av elförsörjningen under de mest el-påfrestande tiderna på dygnet.

Social orättvisa i kölvattnet av Covid. Även om regeringen har goda avsikter med sina lockdown-strategier så gör implementeringen att de eventuella fördelarna av en lockdown för att minska belastningen på sjukvården, lätt försvinner i en dimma av missnöjdhet och försvårande av vardagslivet för befolkningen som drabbas. I och med alkoholförbudet så stänger barer och restauranger ner för att kanske aldrig öppna igen. Personer förlorar sina jobb och kan inte längre betala hyran. De stödpaket som i december gick ut till restaurangpersonal där alla anställda skulle få R 7000 i kompensation för arbetslöshet, gick enbart till sydafrikanska medborgare. I en stad som Kapstaden som har nästan 40% utrikesfödda arbetare som är här på tillfälligt uppehållstillstånd eller har haft arbetsvisum i över 10 år, utan att bli godkända för medborgarskap, fick detta beslut förödande konsekvenser. De som har jobbat och är anställda utan medborgarskap fick ingen som helst ersättning utan fick lydigt stå bredvid och se sina kollegor ta emot checkarna medan de själva fick sparken. Här är det också viktigt att komma ihåg ”the black economic empowerment act (BEE)” som innebär att företag måste uppfylla en viss procent av anställda på olika nivåer inom organisationen baserat på rastillhörighet dvs. svarta, färgade och vita. Där många arbetsgivare väljer att anställa invandrare framför sydafrikanska medborgare för att spara pengar. Vilket nu i förlängningen, med den statliga kompensationen, i hög andel har gått till de vita anställda då de svarta och färgade ofta inte har medborgarskap. Även om detta lätt skulle kunna leda till bitterhet och en känsla av åsidosatthet, så har det också i många fall lett till solidaritet mellan de anställda. Där vita sydafrikaner uttryckte sympati för de som inte fick bidraget och som också hjälpte sina kollegor att starta rättsprocesser för att åberopa likvärdig kompensation.

Då Sydafrika saknar ett välfungerande ekonomiskt skyddsnät hamnar de utan inkomst i förlängningen på gatan. Hemlösheten ökar dramatiskt och det är omöjligt att blunda för det. I varje gathörn och vid varje stoppljus står de och ber för sin överlevnad. I en tillvaro som är allt annat än stabil och transparent, utan någon egentlig plan för hur de närmsta månaderna kommer att se ut, så frågar sig fler och fler – Är det verkligen värt att rädda ett par tusen liv från covid-19 när konsekvenserna av krishanteringen förstör betydligt fler än så?

Attitydförändring och krav på samarbete. Även om det finns mycket att ifrågasätta när det kommer till ANC och den sittande regeringens hantering av covid-19 och andra beslut, så börjar det synas en häftig förändring hos den sydafrikanska befolkningen. Under ytan så börjar det bubbla upp röster som uttrycker sitt missnöje med oppositionens angreppssätt, även hos de partitrogna. Det officiella oppositionspartiet Democratic Alliance (DA) har tagit sitt uppdrag som opposition på största allvar och kritiserat ANC och Presidenten för beslut under hela 2020, vilket inte är något nytt. Det är deras uppdrag. Det som är spännande är att den civila opinionen håller på att svänga vilket framförallt är synligt på sociala medier där DA lägger ut sina förkunnanden och fördömanden. Allt fler partitrogna röstare och medlemmar börjar nu vända sin kritik mot DA för att de inte kommer med några lösningar och för att de använder pandemin som en politisk hävstång istället för att fokusera på samarbete och problemlösning. Man ser fler personer som

Olivia Brinck, deltagare i Centerpartiets Internationella Akademi, Praktikant på Democratic Alliance i Sydafrika november 2020 – juni 2021.

offentligt går ut och är less på den ständigt pågående pajkastningen och hellre ser en temporär koalitionsregering med fokus på att assistera och utveckla den nuvarande regeringens krishanteringsstrategier. Jag har tidigare skrivit en artikel om utmaningarna kring att implementera en demokrati byggd på fakta, vetenskap och demokratiskt samarbete i ett land med rötter i historiska stamtraditioner och en kulturell tro på häxkonst och magi. Det har för mig hittills känts näst inpå utopiskt, men med ett uppmärksamt fokus på civilsamhällets attityd så känner jag mig för första gången positiv och hoppfull att detta offentliga åsiktskrig kan leda till ett paradigmskifte i hur man ser på makt och ansvar inom politiken, oavsett partitillhörighet. Att den vita befolkningen vänder sig mot sitt moderparti, inte värderingsmässigt, men rent praktiskt och börjar ställa krav på samarbete med det traditionellt sett svarta partiet ANC är historiskt. Detta kan vara början på ett steg mot en fungerande demokrati. Det första vi ser sen 1994 och avskaffandet av apartheid. Nu är det bara upp till politikerna att lägga örat mot marken och lyssna. Kan vi gå mot ett Sydafrika som vill åstadkomma en rättvis tillvaro och överlevnad för alla framför negativt kampanjande och jakten på makt? Det återstår att se, men jag – förblir hoppfull.